

บทความวิจัย

แนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร

อาหมัดรุซดี หีมพินิจ*, อาหะมะกอซี กาซอ** และ แวยูโซ๊ะ สิบะ***

*นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

**ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

***ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร เป็นบทความวิจัยเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร งานเขียนและประสบการณ์ตรง และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) จากการศึกษาพบว่า แนวทางที่ส่งผลให้ปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตรมีคุณภาพในการจัดการศึกษา คือการจัดระบบการจัดการศึกษาที่นำด้วยจิตวิญญาณ 5 ประการเป็นลำดับสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานทุกหน่วยงาน จิตวิญญาณดังกล่าว (Panca jiwa) คือ จิตบริสุทธิ์ (Jiwa Keikhlasan) จิตพอเพียง(Jiwa Kesederhanaan) จิตยืนหยัดด้วยตนเอง(Jiwa Kemandirian) จิตความเป็นพี่น้องแห่งอิสลาม (Jiwa Ukhuwah Islamiyyah) และจิตอิสระ (Jiwa Kebebasan) เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่และดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้อย่างมีความสุขและส่งผลต่อการตอบแทนที่ทรงคุณค่าในวันโลกหน้าด้วย

คำสำคัญ : แนวทางพัฒนา , การจัดการศึกษา , ปอเนาะโมเดิร์น

RESEARCH

The trend develops administration quality studies of Pondok Modern Darussalam Gontor

Armadruchdee Heemphinit^{*} Ahamakosee Kasor^{**} Weyusoh Sidek^{***}

^{*}Ph.D.(Candidate in Islamic Studies), Islamic studies Program, Faculty of Islamic Studies and Low, Fatoni University

^{**}Ph.D.(Islamic Studies), Asst.Prof., Thesis Lecturer Advisor Islamic studies Program, Faculty of Islamic Studies and Low, Fatoni University

^{***}Ph.D.(Islamic Studies), Asst.Prof., Thesis Lecturer Advisor Islamic studies Program, Faculty of Islamic Studies and Low, Fatoni University

Abstract

This article aims to present knowledge about the trends in developing the quality of administrative studies at Pondok Modern Darussalam Gontor. This is a document-based research article that collects data from books, documents, and personal experiences, and then applies content analysis. The study reveals that the trend contributing to Pondok Modern Darussalam Gontor's success in maintaining high-quality educational administration lies in its systematic approach, guided by five core principles known as the Panca Jiwa. These principles are: sincerity (Jiwa Keikhlasan), simplicity (Jiwa Kesederhanaan), self-reliance (Jiwa Kemandirian), Islamic brotherhood (Jiwa Ukhuwah Islamiyyah), and freedom (Jiwa Kebebasan). Through these principles, students and staff are able to perform their duties effectively, live happily, and contribute to meaningful achievements in both this life and the hereafter.

Keyword: the trend develops, the administration studies, pondok modern Gontor

บทนำ

ปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร เป็นสถาบันการศึกษาอิสลามที่ตั้งอยู่ที่หมู่บ้าน ฆอนโตร อำเภอบาโบนโรโซ จังหวัด ชวาตะวันออก ประเทศอินโดนีเซีย ได้ก่อตั้งขึ้นโดย KH. Ahmad Sahal KH. Zainuddin Fannani และ KH. Imam Zarkasyi ที่รู้จักในนาม Trimutri (3พี่น้องผู้ก่อตั้ง) ทั้ง 3 ได้พัฒนาสถาบันการศึกษาเอกชนแห่งนี้แบบพึ่งพาตนเองมาตลอด เริ่มต้นจัดตั้งศูนย์การศึกษาระดับศูนย์เด็กเล็ก / Tarbiyatul atfan ต่อมาพัฒนามาเป็นสถาบันฝึกหัดครู / Kulliyatul-Muallimin al-Islamiyah (KMI) เทียบกับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 1958 Trimutri (3พี่น้องผู้ก่อตั้ง) ได้ทำการระงับ (มอบให้เป็นของสาธารณะ) ปอเนาะและทรัพย์สินทั้งหมด ให้กับอุมมะฮ์อิสลามอย่างเป็นทางการ และได้ทำการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายเลขที่ 24 ลงวันที่ 18 มีนาคม 1956 ต่อมาเมื่อวันที่ 17 เดือน พฤษภาคม 1963 ได้จัดตั้งระดับอุดมศึกษาขึ้นที่มีชื่อว่า Perguruan Tinggi Darussalam (PTD) และพัฒนามาเป็น Institut Satudi Islam Darussalam (ISID) และปัจจุบันได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยดาร์ลุสสะลามฆอนโตร / University Darussalam Gontor (UNIDA) (Gontor, n.d.) ปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร เป็นสถาบันจัดการศึกษาอิสลามที่สร้างผู้นำสืบสานทางสังคม เป็นสถานที่ทำอิบาดะฮ์และเป็นแหล่งรวมความรู้ศาสนาและสามัญเข้าด้วยกัน มันคงอยู่ในความเป็นปอเนาะเตรียมเยาวชนที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมุ่งสู่การเป็นประชาชาติที่ดีเลิศ และฝึกฝน พัฒนาเยาวชนมุสลิมที่ศรัทธา ให้มีมารยาทอันงดงาม สุขภาพที่แข็งแรง ความรู้กว้างไกลออกสู่สังคม มีการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาและสามัญศึกษาอย่างสมดุลเพื่อสรุสร้างนักวิชาการที่ปัญญาเลิศเตรียมสร้างครอบครัวที่มีศรัทธาและยำเกรงต่ออัลลอฮ์ เริ่มต้นจากความรับผิดชอบ ต้องการให้ประชาชาติอิสลามได้มีความเจริญก้าวหน้า และได้แสวงหาความพึงพอใจจากอัลลอฮ์ จึงเกิดแรงบันดาลใจอันสูงส่ง ให้ได้ก่อตั้งปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร สร้างค่านิยมและปรัชญาทางจิตวิญญาณ ด้วยการฝึกฝน ปลุกฝังบุคลากรและผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณห้าประการ (Panca jiwa) คือ จิตจริงใจ (Jiwa Keikhlasan) จิตพอเพียง (Jiwa Kesyederhanaan) จิตยืนหยัดด้วยตนเอง (Jiwa Kemandirian) จิตพี่น้องแห่งอิสลาม (Jiwa Ukhuwwah Islamiyyah) จิตอิสระ (Jiwa Kebebasan) (Ahmad Suharto, 2511:8)

ปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตรเป็นตัวอย่างที่ดีของสถาบันการศึกษาอิสลามที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการการศึกษาอิสลามและการศึกษาแบบสามัญ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสมดุลของสองศาสตร์นี้ช่วยเตรียมผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความรู้และคุณธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและศาสนาที่มีค่านิยมและปรัชญาทางจิตวิญญาณ ด้วยการฝึกฝน ปลุกฝังบุคลากรและผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณห้าประการ (Panca jiwa) ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตรที่ส่งผลให้มีคุณภาพ

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลที่บ้านทีกไวกั้งตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนที่ปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร จนสำเร็จการศึกษาในปี 2535
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร

3. ดำเนินการสัมภาษณ์และพูดคุยกับคณะผู้บริหารของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่น 3 ท่าน ครูผู้สอน 2 ท่าน ตัวแทนนักเรียน 2 คน และศิษย์เก่าอีก 2 คน รวมทั้งหมด 9 ท่าน จากนั้นสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา พร้อมทั้งเลือกประเด็นที่เกี่ยวข้องมากที่สุดเพื่อร้อยเรียงเป็นประโยคตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า แนวทางพัฒนาที่ส่งผลให้ปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่นเกิดคุณภาพในการจัดการศึกษามีดังนี้

1. ปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่นมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนาและผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างชัดเจน ด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

1.1 ขับเคลื่อนสู่สังคม (Kemasyarakatan) หมายความว่าไม่มุ่งไปยังผลกระทบของอารยธรรม แต่เป็นการเรียนรู้การเป็นอยู่แบบสังคมผ่านทางกิจกรรม หอพัก ห้องพัก สภา กลุ่มภูมิลำเนา และอื่นๆ ไม่ใช่ลงไปอยู่ในสังคมโดยตรง แต่เป็นการฝึกเพื่ออนาคตต่อไป เป็นผู้นำสังคม (ไม่ใช่ผู้คอยปรนนิบัติสังคม) เป็นผู้สอนให้ความรู้และสอนการใช้ชีวิต การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมมุ่งไปยังความประสงค์ของเยาวชนในวันข้างหน้า ไม่มีคำจำกัดความว่าเป็นคนว่างงานสำหรับศิษย์เก่าขอนแก่น เรียนรู้สังคมจาก หอพัก สภานักเรียน ลูกเสือ ปิศาใต้ กลุ่มทำวารสารบอร์ด และวารสารห้องพัก เรียนรู้การใช้ชีวิตแบบสังคมไม่ใช่กระโดดไปอยู่ในสังคมทันที

1.2 มีชีวิตที่เรียบง่าย (Hidup Sedarhana) หมายความว่าใช้ชีวิตเหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และสถานที่ที่เขาดำรงอยู่ มีการวางตนให้เหมาะกับหน้าที่ ไม่มีวิถีคิดที่ผิด ๆ มั่นคงกับการมีจิตใจกว้าง พร้อมทั้งจะใช้ชีวิตที่เดิมไม่ว่าด้วยสถานการณ์ใด

1.3 ไม่สังกัดพรรคใด (Tidak Berpartai) หมายความว่าไม่สุดโต่งกับกลุ่มใด (ยืนอยู่บนความถูกต้องและเพื่อคนทุกกลุ่มชน) เน้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สำหรับปอเนาะขอนแก่นนั้นการเมืองที่ยิ่งใหญ่คือการศึกษา เพื่อที่จะมีความคิดอิสระแต่มั่นคงไว้ซึ่งคุณค่าในแนวทาง และระเบียบของปอเนาะ เพื่อไม่มุ่งไปยังผลกระทบของอารยธรรม

1.4 รักดีต่ออัลลอฮ์และแสวงหาความรู้ (Ibadah Tholabul Ilmi) หมายความว่าการศึกษาแสวงหาความรู้ คือ จุดประสงค์หลักของทุกกิจกรรมที่มีขึ้นที่ปอเนาะขอนแก่นนั้นเพื่ออัลลอฮ์ ไม่ใช่เรียนเพื่อให้ได้เลื่อนขั้นที่สูงขึ้นและเพื่อจะได้รับประกาศนียบัตรจบการศึกษา เรียนรู้เพื่อปฏิบัติไม่ใช่เพื่อให้รู้ (Hasan Abdullah Sahal, 2014)

2. ปอเนาะมีภาคีเครือข่ายที่เด่นชัด (Sintesa (Perpaduan)) ปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่นได้นำจุดเด่นการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาที่โด่งดังมีความเป็นเลิศในแต่ละด้านมารวมเป็นโมเดลพัฒนาการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่น มีทั้งหมด 4 สถาบันการศึกษาดังนี้

2.1 อัลอัสฮัร (Al-Azhar) เป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในประเทศอียิปต์ จุดเด่นที่นำมาใช้ คือเกี่ยวกับระบบวากัฟ การที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง การที่มีการขับเคลื่อนเรื่อง ตะวะฮ์ การศึกษา และการธุรกิจ การมีจิตยืนอยู่บน ดังนั้น อัลอัสฮัร มีความคงทนและมีทางออกทุกสถานการณ์

2.2 อาลีฆาฮ์ (Aligarh) เป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในประเทศอินเดีย จุดเด่นที่นำมาใช้ คือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาชุดใหม่ การผลิตนักวิชาการที่ยอดเยี่ยม การเคลื่อนไหวอิสลามอย่างชัดเจน (บังเกิดปากีสถานตะวันตกและตะวันออก) เป็นสถาบันที่ศิษย์เก่าภาคภูมิใจ

2.3 ฉางฆิต (Syanggit) เป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในประเทศ อัฟริกาเหนือ จุดเด่นที่นำมาใช้ คือ เกี่ยวกับความบริสุทธิ์ใจของผู้บริหาร การมีจิตสาธารณะของผู้บริหาร ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่มีคุณภาพในด้านการเผยแพร่อิสลามและได้ทำให้แอฟริกาตะวันตก เป็นอิสลาม (มอริเตเนีย)

2.4 ซันตินิเกอตัน(Santiniketan) เป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในประเทศอินเดีย จุดเด่นที่นำมาใช้ คือ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่มีความสงบสุข มีการพัฒนาผู้เรียนและขับเคลื่อนสู่สังคม ฝึกฝนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และสร้างบรรยากาศการเป็นอยู่แบบครอบครัวเดียวกัน (Abdullah Syukri Zarkasyi, 2011:32)

3.ระบบการจัดการเรียนรู้ของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร (Sistem pendidikan di Pondok Modern Darussalam Gontor) เป็นสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้ และนำไปสู่การสร้างผู้นำสืบสานเจตนารมณ์ ที่เริ่มจากการสร้างจิตให้เข้มแข็ง โดยใช้ระบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แบบครอบคลุม และแบบพึ่งพาตนเองซึ่งจะอธิบายแต่ละรูปแบบดังนี้

3.1การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Intergratif) ความหมาย คือ การบูรณาการระหว่างหลักสูตรภายใน และหลักสูตรเสริมรวมอยู่ในหน่วยเดียวกัน บูรณาการระหว่าง 3 สถาบันการศึกษาคือ สถาบันครอบครัว สถาบันโรงเรียน และสถาบันสังคมไว้ในโปรแกรมเดียวกัน บูรณาการระหว่างระบบการจัดการศึกษาแบบปอเนาะดั้งเดิมกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนในเนื้อเดียวกัน และบูรณาการระหว่าง ความศรัทธา ความรู้ การปฏิบัติให้เป็นหนึ่งเดียว

3.2 การจัดการเรียนรู้แบบครอบคลุม (Komprehensif) ความหมาย คือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อขัดเกลาศักยภาพทั้งหมดของมนุษย์(สติปัญญา จิตวิญญาณ ความคิด และร่างกาย)ไปสู่ความสมบูรณ์แบบ ในหลักสูตรการสอน ได้เน้นความสมดุลระหว่างความรู้ศาสนา และความรู้สามัญ รวมถึงความรู้ที่เป็นระเบียบวิธีและวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบแยกส่วน

3.3 การจัดการเรียนรู้แบบยืนหยัดด้วยตนเอง (Mandiri) ความหมาย คือ เป็นสถาบันการศึกษาปอเนาะสมัยใหม่ มีความเป็นอิสระ ในการบริหารองค์กร เงินทุน ระบบ หลักสูตร และบุคลากรก็เช่นกัน นักเรียนและครูทุกคนได้รับการฝึกฝนให้ดูแลจัดการปอเนาะแบบปกครองตนเอง (Self-Government) โดยไม่เกี่ยวพันพาคคนอื่น นอกจากนี้ ยืนหยัดด้วยตนเอง (Mandiri) ยังเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนและครูด้วย (Hasan Abdullah Sahal, 2014)

4.การบริหารจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร เป็นการบริหารจัดการที่เป็นระบบ องค์กรหรือหน่วยงาน มีดังนี้

4.1 หน่วยงานบริหารงานด้านงบประมาณ หรือคณะกรรมการวะกัฟ (Badan Wakaf) เป็นหน่วยงานสูงสุดในองค์กรของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลาม Gontor ซึ่งเป็นองค์กรนิติบัญญัติที่รับผิดชอบกิจการต่อเนื่องและความก้าวหน้าของปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร มีการทำหน้าที่และภาระกิจอย่างต่อเนื่องโดยมอบหมายให้มีคณะดำเนินการ คือผู้นำปอเนาะ (Pimpinan Pondok)

4.2 หน่วยงานบริหารงานทั่วไป (Pengasuhan) เป็นหน่วยงานดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษา และให้คำปรึกษาแก่นักเรียนโดยรวม ได้แก่ การฝึกสอน การใช้ระเบียบวินัย การอืบาตะฮฺ การสร้างเสริมนิสัยใจคอและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ และการศึกษา สถาบันนี้ผู้นำปอเนาะโมเดิร์นดาร์ลุสสะลามฆอนโตร คือ Dr.K.H. Abdullah Syukri Zarkasyi, M.A และ K.H.Hasan Abdullah Sahal บริหารจัดการโดยตรงและมี 3 องค์กรที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการนี้คือ 1.องค์กรสถานนักเรียน

(Organisasi Pelajar Pondok Modern) หรือ OPPM ซึ่งมีทั้งหมด 21 ฝ่าย 2. องค์การลูกเสือ เป็นองค์การบริหารกิจการลูกเสือของนักเรียนระดับกาเอ้มอี (Kulliyatulmu'allimin / Kulliyatulmu'allimat Alislamiyah) หรือ KMI (หน่วยงานดูแลด้านวิชาการ) 3. องค์การบัณฑิตศึกษา (Dewan Mahasiswa) หรือ DEMA เป็นองค์กรที่บริหารจัดการเกี่ยวกับนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา (Institut Satudi Islam Darussalam) หรือ ISID มี 9 ฝ่าย

4.3 หน่วยงานบริหารงานวิชาการ KMI (Kulliyatulmu'allimin / Kulliyatulmu'allimat Alislamiyah) เป็นสถาบันที่รับผิดชอบการดำเนินการบริหารวิชาการสำหรับนักเรียนฆอนโตรในระดับมัธยมศึกษา โดยมีระยะเวลาการศึกษา 6 หรือ 4 ปี ในระดับเดียวกับ ซานาวิ(Tsanawiyah) และอาลี (Aliyah) เป็นสถาบันการศึกษาของครูอิสลามที่ให้ความสำคัญกับการสร้างบุคลิกภาพและทัศนคติทางจิตใจรวมถึงการปลูกฝังความรู้ ซึ่งมีลักษณะการจัดการเรียนรู้ดังนี้

4.3.1 แบบโปรแกรม สำหรับโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ มีสองโปรแกรม แบบปกติ(Reguler)และแบบเร่งรัด (Intensif) โปรแกรมปกติ มีไว้สำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาหรือ Madrasah Ibtida'iyah โดยมีระยะเวลาการเรียน 6 ปี ในขณะที่เดียวกันหลักสูตรเร่งรัด คือ นักเรียนที่จบ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือ มัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ระยะเวลาการศึกษา 4 ปี

4.3.2 หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ KMI เป็นหลักสูตรที่มีสัดส่วนสมดุลระหว่างความรู้ทางศาสนาและความรู้สามัญ ตลอดจนบูรณาการระหว่างภายใน และหลักสูตรเสริม

4.3.3 กิจกรรม KMI (Kulliyatu-l-Mu'allimin/Mu'allimat Al-Islamiyah) ซึ่งหลายกิจกรรม บางกิจกรรม เป็นรายสัปดาห์ รายครึ่งปี รายปี รวมถึงกิจกรรมร่วมหลักสูตรเป็นหลัก ได้แก่ การประชุมประเมินอาจารย์ การยกระดับ อาจารย์ การซักถามและเตรียมครูให้เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่กำลังสอน (ta'hilal-mudarrisin) การนิเทศและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การสอนภาคค่ำ การทดสอบทั่วไป และการสอบภาคการศึกษา การศึกษาค้นคว้าหนังสือเก่าแก่ (Kitab Tutat) การสอบปฏิบัติการสอน ปฏิบัติพิธีกรรมแสวงบุญ อบรม การเปิดพจนานุกรม การเขียนบทความทางวิชาการ การสนทนาเรื่องทั่วไป ทัศนศึกษาทางวิชาการและเศรษฐกิจศาสตร์ และอื่น ๆ

4.3.4 สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก ในการสนับสนุนความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งได้แก่ ห้องสมุดนักเรียนและห้องสมุดค้นคว้าสำหรับครู ห้องปฏิบัติการ ฟิสิกส์ ชีววิทยา คอมพิวเตอร์และภาษา สำนักงานห้องศึกษาค้นคว้า และอุปกรณ์ช่วยสอนต่างๆ (Profil Pondok, 2011:19)

4.3.5 หน่วยงานบริหารอุดมศึกษา ISID (Institut Studi Islam Darussalam) เป็นสถาบัน ระดับอุดมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ วันที่ 18 พฤศจิกายน 1963 และมีสามคณะวิชา ได้แก่ คณะ 3 Tarbiyah คณะ Usuluddin และคณะ Syari'ah ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ISID ได้เปิดหลักสูตรระดับสูงกว่าปริญญาตรีร่วมกับภาควิชาความคิดอิสลาม รวมทั้งเป็นศูนย์การศึกษาอิสลามและลัทธิอื่นนอกศาสนา ต่อมาเมื่อปี 2013 ได้ขยาย เป็นมหาวิทยาลัยดาร์สสะลามฆอนโตร (Universitas Darussalam Gontor) และได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรมสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2014

อย่างเป็นทางการ ซึ่งมีทั้งหมด 7 คณะ 17 โปรแกรม ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก (Sejarah Unida Gontor, 2014)

4.3.6 หน่วยงานบริหารทรัพยากรสาธารณะ YPPWPM (Yayasan Pemeliharaan dan Perluasan Wakaf Pondok Modern) เป็นสถาบันมูลนิธิเพื่อการบำรุงรักษาและการขยายปอเนาะโมเดิร์น ที่มีส่วนร่วมในการระดมทุน รักษา ขยายการระกัฟ และพัฒนาปอเนาะ ปัจจุบันปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสลามขอนแก่นมีที่ดิน 1,025 เฮกตาร์ และมีธุรกิจทางเศรษฐกิจมากมายที่สนับสนุนความเป็นอิสระของปอเนาะ ธุรกิจที่มีภายใต้หน่วยงานนี้ ได้แก่ ศูนย์การผลิต (โรงพิมพ์หนังสือ โรงน้ำดื่มบรรจุขวด การอบเสื้อผ้า เบเกอรี่ บะหมี่ รองเท้าแตะ เทมเป้ เต้าหู้ เซเลป โรงน้ำแข็ง) ร้านค้า (ร้านวัสดุก่อสร้าง ร้านขายของชำ ความต้องการบริโภคประจำวัน อุปกรณ์กีฬา หนังสืออ่านประกอบการเรียน ร้านขายยา ถ่ายเอกสาร ค่าส่งผัก เชื้อดักไก่ โรงอาหารและเครื่องต้มและศูนย์ค้าส่ง) บริการ (บ้านพัก ศูนย์สุขภาพ การเดินทาง และขนส่ง, ชุมและศูนย์คอมพิวเตอร์) เกษตรกรรม (นาข้าวหลายร้อยเฮกตาร์¹), สวน (550 เฮกตาร์สวนปาล์ม น้ำมัน โกโก้ และพริกไทย) และการจัดการป่าไม้ (90,000 เฮกตาร์) ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ (โคขุน และโคนม) นอกเหนือจากการจัดตั้งที่วิทยาเขตกลางแล้ว หน่วยธุรกิจเศรษฐกิจที่มีประสิทธิผลนี้ยังได้รับการพัฒนาที่วิทยาเขตสาขาอื่น ๆ อีกด้วย

4.3.7 หน่วยงาน IKPM (Ikatan Keluarga Pondok Modern) เป็นหน่วยงานที่ดูแลสมาคมครอบครัวปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสลามขอนแก่น ที่ประกอบไปด้วยศิษย์เก่า Gontor ปัจจุบันมี 82 สาขาทั้งในและต่างประเทศ (Profil Pondok, 2011:19)

5. กิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Ektra Kurikuler) ปอเนาะ ต้องการสร้างนักวิชาการศาสนาที่มีสติปัญญา ไม่ใช่คนที่มีความรู้ที่รู้ศาสนา (Profil Pondok, 2011:17) จึงมีกิจกรรมมากมายเพื่อมาเสริมสร้างผู้เรียนให้ได้เรียนรู้เติมในสิ่งที่ตนเองยังมีช่องว่าง เช่น ท่องจำอัลกุรอาน สัมมนา วิจัย ออกค่ายพักแรม ตามหมู่บ้าน สับเปลี่ยนกันเป็นอาทิตย์ โปรแกรมยกระดับด้านภาษา กล่าวคือ มีการให้คำศัพท์ ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษ ทุกเช้า สนทนาภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษทุกเช้าวันอังคารและวันศุกร์ แข่งขันกล่าวสุนทรพจน์ (Lomba Pidato) แสดงละคร (Drama) แบบทดสอบไวพริบในภาษาอาหรับและอังกฤษ (Cerdas Cermat) และแข่งขันกล่าวสุนทรพจน์ 3 ภาษา (Tree Languages Puplic Speaking) ภาษาอินโดนีเซีย อาหรับ อังกฤษ ฝึกทำงานองค์กร (Pelatihan Organisasi) องค์กรลูกเสือ และมาร์ชชิงแบนด์ (Marching Band) คอร์สเรียนตามสมรรถนะ เช่น คอร์ส ประดิษฐ์ตัวอักษร วาดภาพ พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ผลิตน้ำ ผลิตขนม กิจกรรมกีฬา เช่น วังตอนเช้าเล่นตะกร้อ บาสเก็ตบอล ปิงปอง เบทมิลตัน วอลเลย์บอล และ เทคนิคการป้องกันตัว ฝึกให้มีการทำวารสารเป็นเล่มและวารสารบอร์ด ฝึกการแสดงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Ahmad Suharto, 2511:32)

สรุป

คุณภาพการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาต้องการและค้นหา แต่การค้นหาแนวทางสู่ความสำเร็จและเกิดคุณภาพในการจัดการศึกษานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสลามขอนแก่นเป็นที่รู้จักและกล่าวขานกันในแวดวงสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศอินโดนีเซีย และต่างประเทศ กับการจัดการศึกษาที่มี

¹ เฮกตาร์ (hectare) เป็นหน่วยวัดพื้นที่ที่ใช้ในระบบเมตริก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวัดพื้นที่เกษตรกรรมหรือที่ดินขนาดใหญ่ 1 เฮกตาร์ เท่ากับ 10,000 ตารางเมตร หรือประมาณ 6.25 ไร่

คุณภาพเห็นได้ชัดกับผลผลิตสู่สังคมในแต่ละสาขาอาชีพที่หลากหลายตั้งแต่ระดับผู้นำท้องถิ่นจนถึงระดับคณะบริหารประเทศ แต่ละคนมีทักษะสื่อสารภาษาต่างประเทศ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเห็นได้ว่าแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับปัจเจกบุคคลและสังคมในการที่จะนำไปเป็นแบบและใช้พัฒนาในสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งโลกนี้และโลกหน้า

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่นต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจนของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่น จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่าการตั้งเจตนานั้น วิสัยทัศน์ที่ยาวไกล และพันธกิจชัดเจนในการพัฒนาและผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนสังคมได้ โดยมีการจำลองการเป็นอยู่แบบสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น หอพัก ห้องพัก สภา กลุ่มภูมิลำเนา และกลุ่มทำวารสารบอร์ด (Asandi, Amaliah Farhan, Munirul Abidin, 2022).

2. การฝึกฝนเพื่ออนาคตและการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่าการฝึกฝนผู้เรียนให้เรียนรู้การใช้ชีวิตแบบสังคม การเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการช่วยเหลือสังคม สามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิดได้ และใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย (Hasbullah, 1985).

3. การบูรณาการการจัดการศึกษาของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่น จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการในการจัดการศึกษา โดยรวมหลักสูตรภายในและเสริมในหน่วยเดียวกัน รวมถึงการบูรณาการระหว่างสถาบันการศึกษาและระหว่างระบบการจัดการศึกษาแบบปอเนาะกับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สวงษ์ ไชยา (2560), ที่ได้สรุปเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการศึกษาไว้ 4 ด้าน 1.ด้านบูรณาการความรู้ให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิต 2.ด้านพฤติกรรม 3.ด้านบูรณาการเชิงวิธีการ คือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม 4. ด้านทักษะอาชีพ

4. การจัดการการเรียนรู้ของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่น จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทั้งสติปัญญา จิตวิญญาณ ความคิด และร่างกาย โดยเน้นความสมดุลระหว่างความรู้ศาสนาและความรู้สามัญสอดคล้องกับ Maulida, (2018) ที่กล่าวว่าโรงเรียนนั้นเป็นหนึ่งในเสาหลักสำคัญในการสร้างอุปนิสัยของนักเรียน เขาจะเติบโตได้ดีหากเริ่มต้นด้วยการปลูกฝังจิตวิญญาณทางศาสนาให้กับเด็ก และสอดคล้องกับ คอลิด อะหมัด (2000:19) ที่ได้ให้คำนิยามของการศึกษาทางด้านวิชาการว่า “การศึกษา” คือการอบรมเลี้ยงดูมนุษย์แบบค่อยเป็นค่อยไปในทุก ๆ ด้าน เพื่อแสวงหาความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้าตามแนวทางของอิสลาม

5. การยืนหยัดด้วยตนเองของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่น จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่ามีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านเงินทุน ระบบ หลักสูตร และบุคลากร โดยมีการฝึกฝนให้ผู้เรียนและครูดูแลจัดการปอเนาะด้วยตนเอง (Asandi, Amaliah Farhan, Munirul Abidin, 2022).

6. โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรของปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามขอนแก่น จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่ามี ดังนี้:

6.1หน่วยงานบริหารงานด้านงบประมาณ: คณะกรรมการวะกัฟ (Badan Wakaf) รับผิดชอบต่อความก้าวหน้าของปอเนาะ

6.2หน่วยงานบริหารงานทั่วไป: ดูแลด้านการศึกษาและการฝึกสอนนักเรียน มีองค์กรต่าง ๆ เช่น สภานักเรียน (OPPM) และองค์กรลูกเสือ

6.3หน่วยงานบริหารงานวิชาการ KMI: รับผิดชอบการจัดการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา

6.4หน่วยงานบริหารอุดมศึกษา ISID: เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่มีการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยดาร์สสะลามฆอนโตร

6.5หน่วยงานบริหารทรัพยากรสาธารณะ YPPWPM: ดูแลการบำรุงรักษาและขยายปอเนาะ

6.6หน่วยงาน IKPM: ดูแลสมาคมครอบครัวของศิษย์เก่า Gontor (Profil Pondok, 2011:14).

6.7การจัดการศึกษาแบบผู้ประกอบการ: ปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามฆอนโตรมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาและความรับผิดชอบต่อธุรกิจหลากหลายเพื่อพัฒนานักเรียน (Profil Pondok, 2011:18) ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับ Asandi, Amaliah Farhan, Munirul Abidin, (2022) ที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับ การจัดการศึกษาปอเนาะโมเดิร์นดาร์สสะลามฆอนโตร ในลักษณะเป็นผู้ประกอบการที่มีธุรกิจหลากหลายเพื่อพัฒนาการศึกษาให้กับนักเรียน ได้เรียนรู้ความรับผิดชอบต่อและการทำงานตามแบบอย่างที่มีการสืบสานกันเป็นรุ่นต่อรุ่น

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1.ควรศึกษาเรื่องคุณภาพการศึกษาตามวิถีอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.ควรศึกษาการเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแบบประจำกับแบบไปกลับ

บรรณานุกรม

Profil Pondok Modern Darussalam Gontor. 2011. Pondok Modern Darussalam Gontor Ponorogo.

Abdullah Syukri Zarkasyi. 2011. Pendidikan di Pondok Modern Darussalam Gontor. Pondok Modern Darussalam Gontor Ponorogo.

Abuddin Nata. 2005. Tokoh-Tokoh Pembaharan Pendidikan Islam di Indonesia. Jakarta: Raja Grafindo.

Gontor. (n.d.). History of Gontor and its development. Retrieved from <https://gontor.ac.id>

Joyce, B, & Weil, M. 1996. Model of teaching. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.

Hasbullah. 1985. Sejarah Pendidikan Islam di Indonesia. Jakarta: PT.RajaGrafindo Persada.

Hasbullah, A. (1985). Training students in social life skills. Publisher. City, Country.

Nurcholish Majid. (1997). Belik-belik Pesantren Sebuah Potret Perjalanan. Jakarta: Paramadina.

Sahal, A., Zainuddin, F., & Zarkasyi, I. (1958). The foundation and development of Gontor. Ponorogo Indonesia: Darussalam Press.

Yusuf Amir Faisal. (1995). Reorientasi Pendidikan Islam. Jakarta: Gema Insani Press.

